

ОБРАЗЦОВА И. А. ПРИНЦИПЫ БЮДЖЕТНОГО ПРАВА

На основе общеправовых принципов, принципов административного и финансового права изучены принципы бюджетного права и обоснована целесообразность их отграничения от принципов бюджетного процесса.

OBRAZTSOVA I. THE PRINCIPLES OF BUDGET LAW

On the basis of general and legal principles, principles of administrative and financial law the principles of budget law are studied and the expediency of their separation from the principles of budget process is justified.

УДК 342.9

І. Є. РУКОЛАЙНІНА,

кандидат юридичних наук,

викладач кафедри адміністративної діяльності органів внутрішніх справ

факультету з підготовки фахівців міліції громадської безпеки

Харківського національного університету внутрішніх справ

СУТНІСТЬ КАТЕГОРІЙ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО І ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Охарактеризовано сучасний стан професійної підготовки правоохоронців щодо їх матеріально-технічного та фінансового забезпечення. Визначено поняття матеріально-технічного та фінансового забезпечення правоохоронців в сфері їх професійної діяльності.

Актуальність дослідження зумовлена насамперед тим, що адміністративно-правове регулювання виступає невід'ємною складовою управлінського процесу. Оскільки управління матеріально-технічним і фінансовим забезпеченням діяльності органів внутрішніх справ здійснюється в межах і за допомогою відповідного правового регулювання, вважаємо за доцільне з'ясувати сутність даної категорії, визначити механізм його реалізації.

Термін «регулювання» походить від латинського слова *regulo* – правило та означає упорядкування, приведення чогось у відповідність до чогось [1, с. 154]. Проблемами правового регулювання матеріально-технічного та фінансового забезпечення України займалися багато вчених. Так, С. С. Алексєєв визначає правове регулювання як здійснюваний за допомогою системи правових засобів (юридичних норм, правовідносин, індивідуальних розпоряджень тощо) результативний, нормативно-організаційний вплив на суспільні відносини з метою їх впорядкування, охорони, розвитку відповідно до суспільних потреб [2, с. 145]. М. С. Кельман вважає, що правове регулювання – це форма владного юридичного впливу на суспільні відносини, що здійснюється державою за допомогою всіх правових засобів з метою їх упорядкування, закріплення і забезпечення [3, с. 370].

На думку Л. М. Шестопаолової, правове регулювання – це вплив права на суспільні відносини за допомогою певних юридичних засобів, через систему яких і забезпечується розвиток таких відносин у межах і напрямках, визначених нормами права [4, с. 152].

Отже, в юридичній літературі сформувалося майже однакове розуміння правового регулювання як сукупності різноманітних форм та засобів юридичного впливу держави на поведінку учасників суспільних відносин, що здійснюється в інтересах усього суспільства або певного колективу чи особистості, з метою підпорядкувати поведінку окремих суб'єктів установленому в суспільстві правопорядку [5, с. 119].

Відаючи належне проведеним дослідженням, які, незважаючи на внесення численних змін і доповнень до законодавства України щодо правового регулювання фінансового та матеріально-технічного забезпечення органів внутрішніх справ України, значною мірою зберігають свою актуальність та наукову значущість, усе-таки слід зауважити, що представлена проблема потребує подальшого вивчення.

Розрізняють наступні види правового регулювання матеріально-технічного забезпечення правоохоронних органів України:

1) централізоване (здійснюється з єдиного центру в масштабі всієї країни);

2) децентралізоване (підпорядковане централізованому, здійснюється учасниками правовідносин як доповнення до централізованого, його доврегулювання);

3) нормативне (діяльність суб'єктів правотворчості щодо встановлення норм права (загальних правил поведінки));

4) індивідуальне (діяльність учасників правовідносин щодо конкретизації норм права – шляхом самостійного вирішення юридично значущих питань, нормативне регулювання яких законодавцем не є вичерпним, тобто допускає доповнює регулювання).

Наступним кроком є з'ясування кола правових засобів, за допомогою яких здійснюється правове регулювання. Право – багатогранне явище, покликане регулювати суспільні відносини. Його можна розглядати з різних боків: як культурне явище, як засіб (інструмент) для вирішення практично значущих завдань суспільства. Такий підхід у юридичній науці називається інструментальним, у рамках якого й досліджуються правові засоби.

Слід зазначити, що право не тільки регулює суспільні відносини, воно впливає на них не тільки за допомогою норм права, а й за допомогою інших правових явищ – правосвідомості, правової культури, правових принципів, правотворчості. У цьому значенні, окрім функції регулювання, право ще справляє інформаційний вплив (право як різновид нормативної інформації), ціннісно-орієнтувальний тощо [2, с. 103].

Правове регулювання – це специфічний вплив, здійснюваний правом як особливим нормативним інституційним регулятором. Своєрідність правового регулювання полягає в тому, що воно:

– по-перше, відповідно до своєї соціальної природи є таким різновидом соціального регулювання, який має цілеспрямований, організований за своєю спрямованістю, результативний характер;

– по-друге, здійснюється за допомогою цілісної системи засобів, що реально виражають саму матерію права, як нормативного інституційного утворення – регулятора.

Інакше кажучи, правовому регулюванню, на відміну від загального духовного ідеологічного впливу права, властиво те, що воно завжди здійснюється за допомогою особливого, властивого тільки праву механізму, покликаного юридично гарантувати досягнення цілей, які ставив законодавець, видаючи або санкціонуючи юридичні норми. В цьому, власне, і полягає

соціальний сенс існування права як нормативного інституційного утворення [7, с. 145–146].

Сфери і межі правового регулювання вказують на ту сферу соціального простору, на яку поширюється нормативно-організуюча дія права. Правильне визначення сфери і меж правового регулювання сприяє ефективному використанню юридичного інструментарію поза сферами, де діють інші соціальні регулятори [8, с. 310]. Інакше кажучи, сфера правового регулювання – це галузь соціального простору, що охоплена правом. Це насамперед суспільні відносини – економічні, політичні, соціально-культурні. Йдеться про ті суспільні відносини, функціонування яких неможливо без використання правових засобів.

Отже, до сфери правового регулювання повинні входити ті відносини, які мають наступні ознаки: по-перше, це відносини, в яких відображаються як індивідуальні інтереси членів суспільства, так і інтереси загальносоціальні; по-друге, в таких відносинах реалізуються взаємні інтереси їх учасників, кожен із яких іде на якийсь утилек своїх інтересів ради задоволення інтересів іншого; по-третє, такі відносини будуються на основі згоди виконувати певні правила, визнання обов'язковості цих правил; по-четверте, такі відносини вимагають дотримання правил, обов'язковість яких підкріплена достатньо дієвою силою [5, с. 17].

При встановленні сфери правового регулювання слід виходити не стільки з класифікації суспільних відносин (економічні, політичні тощо), скільки з матерії самого права як нормативного регулятора, цілеспрямованість якого – свобода і порядок у суспільстві [1, с. 279].

Першій стадії загальнонормативного регулювання відповідає нормативний елемент (норми права, нормативні акти), до якого слід віднести все, що обслуговує норми права: систематизацію законодавства, законодавчу техніку, нормативне тлумачення.

Другій стадії регулювання відповідає такий елемент, як правові відносини (суб'єктивні права і обов'язки), за допомогою якого приписи норм права конкретизуються, трансформуються в суб'єктивні права та обов'язки конкретних суб'єктів в конкретних відносинах. До цього елементу примикають такі юридичні факти, як фактичні підстави виникнення, зміни і припинення правовідносин. Відзначимо також, що правовідносини мають дві підстави для виникнення і руху (зміни і припинення): нормативне (норми права) і фактичне (юридичні факти).

Третій стадії регулювання відповідає такий елемент механізму, як акти реалізації (дотримання, виконання, використання). Особливе місце в механізмі правового регулювання посідають застосування та акти застосування. Вони, як уже наголошувалося, наявні на другій і третій стадії, служать двигуном механізму, дають йому енергію, підштовхують до руху. Важливе місце в механізмі посідає правосвідомість. Вона «обслуговує» всі стадії, всі елементи правового регулювання. Результатом дії механізму виступають законність і правопорядок.

Таким чином, з'ясувавши сутність категорії «адміністративно-правового регулювання» та

дослідивши його механізм, пропонуємо визначити поняття **адміністративно-правового регулювання матеріально-технічного і фінансового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України**, під яким, на наш погляд, слід розуміти *відповідну форму владного юридичного впливу на матеріально-технічне і фінансове забезпечення діяльності ОВС, що здійснюється органами державної влади за допомогою системи відповідних правових засобів (юридичних норм, індивідуальних розпоряджень тощо) з метою упорядкування такої діяльності та забезпечення її розвитку в межах і напрямках, що визначені нормами права.*

Список використаної літератури

1. Скакун О. Ф. Теорія держави і права (Енциклопедичний курс) : [підручник] / О. Ф. Скакун. – [Вид. 2-ге, переробл. і доповн.]. – Х. : Еспада, 2009. – 752 с.
2. Алексеев С. С. Теория права / С. С. Алексеев. – М. : БЕК, 1994. – 224 с.
3. Кельман М. С. Загальна теорія держави і права : підручник / М. С. Кельман, О. Г. Мурашин. – К. : Кондор, 2006. – 477 с.
4. Шестопалова Л. М. Теорія держави і права : [навч. посіб.] / Л. М. Шестопалова. – К. : Прецедент, 2006. – 197 с.
5. Бідюкова М. С. Сучасний стан правового регулювання матеріального забезпечення працівників ОВС / М. С. Бідюкова // Право і Безпека. – 2007. – № 6. – Т. 1. – С. 17–20.
6. Петров А. В. Теория государства и права : [учеб. пособие] / А. В. Петров. – Челябинск : Калинингр. ун-т, 2002. – 118 с.
7. Загальна теорія держави і права : навч. посіб. / [Копиленко О. Л., Зайчук О. В., Заєць А. А., Журавський В. С. та ін.]; за ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. – К. : Юрінком Інтер., 2008. – 400 с.
8. Теорія держави і права : [підручник] / С. Л. Лисенков, А. М. Колодій, О. Д. Тихомиров, В. С. Ковальський. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – 448 с.

Надійшла до редколегії 11.10.2012

РУКОЛАЙНИНА И. Е. СУЩНОСТЬ КАТЕГОРИЙ АДМИНИСТРАТИВНОГО-ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ МАТЕРИАЛЬНО-ТЕХНИЧЕСКОГО И ФИНАНСОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОРГАНОВ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ УКРАИНЫ

Охарактеризованы современные взгляды профессиональной подготовки правоохранительных органов касающихся материально-технического и финансового обеспечения. Дано определение понятия материально-технического и финансового обеспечения правоохранительных органов в сфере их профессиональной деятельности.

RUKOLAININA I. THE ESSENCE OF THE CATEGORIES OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION OF LOGISTICAL AND FINANCIAL SUPPORT OF INTERNAL AFFAIRS BODIES' ACTIVITY

Modern state of professional training of law enforcement officers concerning their material and technical and financial support is characterized. The concept of logistical and financial support of law enforcement officers in the field of their professional activity is determined.